

PELICANII DIN DELTA DUNĂRII

Viorica FLORESCU*

Pelicanii, aceste păsări arhaice, rămase din era terțiară, și-au diminuat mult efectivele în ultimele decenii. Locurile lor de cuibărit s-au redus treptat, ca urmare a intensificării factorului antropic, astfel încât pelicanii au dispărut cu desăvârșire din vestul și centrul Europei. Deși pelicanii au mai cuibărit în secolul al XV-lea în Danemarca, s-au retras tot mai mult din fața civilizației, interiorul arcului carpatic devenind zona cea mai vestică a arealului lor de cuibărit. În secolul trecut, mai erau comuni și în Transilvania, iar în prezent, un ultim refugiu al lor a rămas doar partea estică a continentului, îndeosebi Delta Dunării.

Trecut și prezent. În România, la sfârșitul secolului trecut și la începutul acestui secol, ambele specii de pelicani – pelicanul comun (*Pelecanus onocrotalus*) și cel creț (*Pelecanus crispus*) – erau frecvenți, nu numai în Delta Dunării, ci în toată Dobrogea. Vizitatorii Deltei Dunării din acele vremuri povesteau despre existența atâtor cuiburi, încât relatările lor par incredibile. După călătoria sa din 1869, austriacul E. Hodek notează: *Potrivit calculelor mele aproximative, între Cernavodă și Marea Neagră cuibăresc atât de mulți pelicani, încât numărul lor depășește orice imaginație umană! În această zonă trăiesc mai multe milioane de păsări.* În 1874, frații Sintenis descopereau minunata colonie de pe lacul Cuibeda.

În următoarele decenii numărul pelicanilor a scăzut înspăimântător, mai ales din cauza pescarilor, care, îngrijorați pentru capturile lor, învinovăteau aceste păsări “dăunătoare”, dând foc, ani de-a rândul, tuturor coloniilor întâlnite. Din acest masacru, și vânătorii și-au avut partea lor, fiind recompensați pentru fiecare picior de pelican cu câte un cartuș. Și azi mai trăiește unul dintre cei care, în 1926, a luat parte la o asemenea campanie: ... *Am dus opt vânători cu trei bărci în colonie, pentru că ne-au promis băutură...* povestește bătrânul. *Masacrul a ținut șase ore, și prada a constat în aproximativ 260 de picioare de pui pelican. Vânătorii ar fi dorit să ia mai multe picioare, dar fiindcă se grăbeau foarte tare, nici nu mai omorau puii, ci pur și simplu le tăiau picioarele, lăsându-i acolo să moară în chinuri cumplite ...*

Renumitul ornitolog român I. Cătuneanu, șeful Centralei Ornitologice Române, a avut o atitudine pozitivă în privința protecției păsărilor ihtiofage. În timpul observațiilor sale din 1950, efectuate cu ocazia survolării Deltei Dunării cu avionul, a descoperit doar o singură colonie de pelicani, cu numai circa 250 de pui. În același an, populația de pelicani din Delta Dunării a fost estimată la numai 600 de exemplare.

Actualmente, pelicanii sunt strict protejați în toată Europa. În România, din 1955, speciile de pelicani au fost declarate monumente ale naturii, iar coloniile sunt, de asemenea, protejate, pătrunderea în colonii fiind strict interzisă. Protejarea pelicanilor, datorită sensibilității acestor păsări față de factorii perturbanți, este de neconceput față de protecția strictă a coloniilor de cuibărit. Deranjarea coloniilor duce după sine la părăsirea cuiburilor, iar într-o eventuală pontă înlocuitoare vor rezulta pui întârziți, care nu vor fi pregătiți pentru migrația de toamnă și vor muri înghețați. Însă aceste păsări se pot observa în alte condiții, când survolează Delta, sau la pescuit pe lacurile mari, pe apele complexului Razim-Sinoe.

Pelicanul comun și pelicanul creț. Datorită măsurilor de protecție, în prezent, pe teritoriul Deltei Dunării cuibăresc peste 2500 de perechi de pelicani

* Colegiul Național Vocațional “N. Titulescu”, Slatina

comuni și aproximativ 100 de pelicani creți. Aici se găsește cea mai mare populație de pelicani comuni din Europa.

Precum s-a văzut, majoritatea pelicanilor din Deltă sunt pelicani comuni. Adulții acestei specii au o culoare alb-roz, iar în perioada nupțială, ambele sexe posedă un ciuf, iar fruntea prezintă o excrescență vizibilă. Remigele – penele lungi ale aripilor – sunt negre, ca la berze. Sacul gutural, instrumentul de pescuit de bază al pelicanilor, este gălbui, ca și porțiunea de penaj de pe pieptul păsării.

Pelicanul creț, mai puțin numeric, dar răspândit pe un areal mai mare în Europa de sud-est, este de talie chiar mai mare decât specia precedentă, ambele specii înscriindu-se printre păsările cele mai mari, cu o anvergură de peste 2 metri. Culoarea lui este de un alb-murdar spre plumburiu, remigele sunt negre numai spre partea de jos, iar sacul gutural al adulților, în timpul reproducerii, este de un roșu evident. Puii pelicanului comun sunt acoperiți la început de un puf negru, schimbat treptat de pene maronii, care vor fi înlocuite cu penajul alb-roziu abia după prima năpârlire completă, în locurile de iernare. Puii pelicanului creț sunt plumburii. Menționăm că, în majoritatea determinatoarelor, coloritul puilor este redat incorect.

Cuibăritul în colonii și pescuitul în grup. Ambele specii de pelicani cuibăresc în colonii. Cel comun își depune ouăle pe plauri (insule plutitoare de stuf), iar pelicanul creț își construiește cuiburi, înalte de 1 m și late de 1,5 m, din vegetație acvatică. Datorită excrementelor acide și a călcatului de către aceste păsări grele, de 10-12 kg, plaurii se descompun în câțiva ani, pelicanii fiind nevoiți să-și schimbe locul coloniei. De exemplu, după informațiile primite de către cercetătorul Kiss L. Botond, colonia masivă de pelicani comuni din zona protejată Hrecisca-Buhaiova și-a schimbat locul de trei ori în ultimele trei decenii. Coloniile pelicanilor creți sunt mai mici, de obicei cuibărind împreună cu alte specii acvatice. Femela depune 1-5 ouă lunguiețe, de un alb-murdar, pe care ambii părinți le clocesc circa o lună de zile, puii fiind îngrijiți în cadrul coloniei cam două luni. Cercetătorii se contrazic în privința numărului ouălor și a duratei clocitului, datorită apropierii cuiburilor în cadrul coloniei, care poate provoca ușor amestecarea pontelor.

Corpul mare, relativ ușor, nu le permite să se scufunde după hrana lor, ei pescuind numai la adâncimea la care ajung cu ciocul și cu gâtul întins. Specii gregare, pescuiesc în grup, pornind dintr-un șir răslețit, care se strânge în cerc și bătând din aripi, aglomerează peștii. Când pescuiesc, pelicanii își învârt capul în semicerc, cu ciocul deschis. Dacă un pește ajunge în cioc și le atinge membrana sensibilă din interiorul sacului gutural, ciocul se închide din reflex. Cei 20-22 l de apă cuprinși în sac sunt îndepărtați prin scuturarea capului, iar peștele ia drumul lungului esofag, spre stomac. Puii, de asemenea, sunt hrăniți cu pești, la început semidigerați, apoi întregi, pe care îi înfulecă din punga părinților.

Toate cele opt specii de pelicani de pe Terra sunt ihtiofage. Despre cantitatea de hrană zilnică, necesară pelicanilor, circulă multe informații eronate, ignoranții vorbind uneori de rații de până la 200 kg ! Cantitatea reală, stabilită în urma cercetărilor, este de 20-30 kg. Pelicanii se hrănesc, de regulă, în apele mici, în scădere, unde se aglomerează peștii, capturând mai ușor exemplarele bolnave de diferite epizotii. Prin îndepărtarea peștilor bolnavi, împiedică apariția mortalității în masă și descompunerea cadavrelor, contribuind la prevenirea bolilor. În acest sens, exercitând selecția naturală, pelicanii sunt și sanitarii bălților.

Pelicanii sunt păsări migratoare, sosind și plecând în jurul echinoctiului de primăvară, respectiv de toamnă. Locurile de iernare ale lor sunt în Africa ecuatorială. Regăsirea inelurilor aplicate în România dovedește urmărirea unei căi de migrație de-a lungul coastelor vestice ale Mării Negre, prin Bulgaria și Grecia, spre Anatolia și Israel.

Din păcate, aceste monumente ale naturii sunt, chiar și în condițiile existenței Rezervației Biosferei Delta Dunării, supuse unor presiuni de către factorul uman. Pescarii le prigonesc, unii preținși vânători le împușcă din goana bărcilor înzestrate cu motoare rapide. Trebuie să știm că pelicanii sunt ocrotiți nu numai prin legea cinegetică, dar sunt și sub protecția Convenției de la Berna, privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale.

